

УДК 378.12

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ І ЇЇ СТРУКТУРИ

©Лазарчук Г.В.

Національна асоціація адвокатів України

Інформація про автора

Лазарчук Ганна Валеріївна: ORCID: /0000-0003-2932-3455; turmalin.rv@yandex.ru; адвокат Національної асоціації адвокатів України, Національна асоціація адвокатів України; вул. Ярославська 6, м. Київ; 04071, Україна.

Обґрунтована суть феномену «професійна компетентність» на підставі аналізу визначень науковців як окремого виду компетентності людини, що забезпечує її спроможність належним чином ефективно виконувати професійні функції. На підставі аналізу таких понять як «інженер», «інженер-педагог», «економіст» визначено специфічні характеристики професійної діяльності інженера-педагога економічного профілю. З'ясовано специфіку професійної компетентності інженера-педагога відповідно до особливостей його професійних функцій. На основі аналізу професійної компетентності інженера як складної структури, професіограми представника економічної галузі визначено домінуючі види професійної діяльності економіста, підготовка фахівців для якої потребує кваліфікованих інженерів-педагогів економічного профілю. Узагальнено, що відповідно посаді фахівець повинен володіти професійною компетентністю, що дозволить йому належним чином виконувати покладені на нього функції. Складниками професійної компетентності виступають компетентності, необхідні для належного виконання покладених на фахівця професійних функцій.

Ключові слова: професійна компетентність, види діяльності, інженерно-педагогічна діяльність, професійні функції, економічна діяльність, інженер-педагог економічного профілю, структура професійної компетентності.

Лазарчук А. В. «Характеристика профессиональной компетентности инженера-педагога экономического профиля и ее структуры»

Обоснована суть феномена «профессиональная компетентность» на основании анализа определений ученых как отдельного вида компетентности человека, обеспечивающей его способность должным образом эффективно выполнять профессиональные функции. На основе анализа таких понятий как «инженер», «инженер-педагог», «экономист» определены специфические характеристики профессиональной деятельности инженера-педагога экономического профиля. Выявлена специфика профессиональной компетентности инженера-педагога в соответствии с особенностями его профессиональных функций. На основе анализа профессиональной компетентности инженера как сложной структуры, профессиональной программы представителя экономической области определены доминирующие виды профессиональной деятельности экономиста, подготовка специалистов для которой нуждается в квалифицированных инженерах-педагогах экономического профиля. Выявлено, что в соответствии с занимаемой должностью специалист должен обладать профессиональной компетентностью, что позволит ему выполнять возложенные на него функции. Составляющими профессиональной компетентности выступают компетентности, необходимые для надлежащего выполнения возложенных на специалиста профессиональных функций.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, виды деятельности, инженерно-педагогическая деятельность, профессиональные функции, экономическая деятельность, инженер-педагог экономического профиля, структура профессиональной компетентности.

Lazarchuk H. V. “The characteristics of professional competence of engineer pedagogue with economic expertise and its structure”

The essence of professional competence is defined on the basis of analysis of different scholars' definitions of it as one of the person's competence to effectively fulfill professional responsibilities. On the basis of analysis of such concepts as "engineer", "engineer pedagogue", "economist" the distinctive features of professional activity of engineer pedagogue with economic expertise are defined. The features of professional competence of engineer pedagogue that are defined by his professional responsibilities are described. On the basis of engineer pedagogues' professional competence analysis the main types of professional activity are defined. It was generalized that the professional should have professional competence to fulfill professional responsibilities effectively. The components of professional competence are competences that are needed to fulfill professional responsibilities.

Key words: professional competence, professional responsibilities, economic activity, engineer pedagogue with economic expertise, structure of professional competence.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку науки і освіти в Україні, зважаючи на європейські орієнтири, ключовим и поняттям стосовно підготовки майбутнього фахівця певної галузі виступає дефініція «професійна компетентність». Саме на підставі компетентнісного підходу, обраного як пріоритетний у перебудові системи професійної підготовки фахівця, трактування цього поняття пов'язується науковцями з визначенням мети і результату підготовки професіонала. Проте і на сьогодні існують різні трактування цього поняття, а в наведених класифікаціях науковців ця категорія посідає різне місце.

Професійна компетентність виступає метою і результатом забезпечення здатності, спроможності і готовності фахівця до виконання належним чином передбачених професійних функцій. Для цього необхідним є створення оптимальних умов для забезпечення ефективності цього процесу, що може реалізовуватися під час спеціально організованого процесу професійної підготовки в умовах певного освітнього закладу або безпосередньої практичної діяльності, що, незважаючи на більш глибокі історичні корені, на сучасному етапі визнається менш оптимальним процесом, особливо коли мова йде про формування компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентісний підхід у формуванні майбутніх фахівців представлений працями В. Байденка, А. Бермуса, Ю. Зіньковського, І. Романової та інших. Проблема професійної компетентності розглядається в працях І. Власюк, Г. Колінець, А. Маркової, О. Чубарук, С. Горобець, К. Кирей та інших. Проблеми формування різних аспектів і складників професійної компетентності інженерно-педагогічних кадрів розглянуто у працях Д. Коваленка, О. Коваленко, М. Лазарева, Л. Штефан, зокрема економічного профілю – висвітлені в наукових працях В. Кошелевої, С. Хоменко та інших. Проте недослідженою є суть і структура професійної компетентності інженерів-педагогів економічного профілю як цілісного феномену.

Постановка завдання. Метою публікації є теоретичне обґрунтування суті і структури професійної компетентності інженера-педагога економічного профілю на основі аналізу наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. Оскільки професійна діяльність є одним із провідних видів життєдіяльності людини, якій відводиться значна частина життя, інтерес представляє звернення до аналізу і визначення терміну «професійна компетентність». Розглядаючи проблему професійної компетентності, А. Маркова визначає такі її характеристики: компетентність не ототожнюється з освіченістю людини; є поєднанням психічних якостей, які дають змогу діяти самостійно та відповідально; основою для висновків про компетентність людини є оцінка кінцевого результату діяльності; компетентність є характеристикою окремої людини і виявляється в результатах її діяльності [**Ошибка! Известный аргумент ключа.**]. Визначені характеристики відбито не лише у професійній

компетентності, але й у загальножиттєвій компетентності, тобто вони є характеристиками компетентності взагалі.

Професійна компетентність є результатом професійного досвіду, наслідком його накопичення упродовж професійного життя та діяльності, що забезпечує глибоке знання своєї справи, сутності роботи, що виконується, способів і засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати ситуацію, що склалася, і приймати необхідне рішення. Ці характеристики простежуються у визначенні професійної компетентності О. Чубарук, що визначає професійну компетентність як здатність виконувати професійну діяльність на основі здобутих знань, набутих умінь, навичок зі спеціальності, досвіду, способів мислення, особистісних якостей, цінностей і ставлень, інтересів і прагнень, готовність нести відповідальність за реалізацію прийнятих рішень у процесі професійної діяльності [0].

Погоджуємося з думкою науковців про те, що професійна компетентність формується на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей і життєвого досвіду, що забезпечує високий рівень самоорганізації фахівця та зумовлює його готовність до виконання професійних обов'язків. Ця думка переконує у перевазі здійснення професійної підготовки майбутнього фахівця у спеціально створених умовах у закладі освіти на відміну від організації його практичної діяльності, що не забезпечує теоретичне підґрунтя, а отже не створює умови для глибокого розуміння процесів певної професійної діяльності.

Розуміючи професійну компетентність як здатність до вирішення певного класу завдань, представники акмеологічної науки виділяють такі її види: предметну, методичну, діагностичну, інноваційну та дослідницьку. За критерієм напряду реалізації даної особистісної характеристики сучасна австралійська дослідниця Н. Huntly поняття «професійна компетентність» визначає як гармонійне поєднання професійних знань, умінь і навичок, які розподіляються на три групи: професійні знання; професійна діяльність; професійні зобов'язання [0]. За цим же критерієм С. Горобець [0] виділяє сфери професійної компетентності (мотиваційну, предметно-практичну та саморегуляції), А. Хуторської [0] – компоненти структури професійної компетентності фахівця (професійно-діяльнісний, комунікативний і особистісний). Характеризуючи структуру професійної компетентності фахівця, І. Зимня виділяє особистісно-індивідуальну, предметно-практичну, інформаційну, пізнавальну, управлінську та комунікативну складові, а Е. Зеєр конкретизує компоненти професійної компетентності фахівця [0], звертаючи увагу на рівні: соціально-правова компетентність – знання та вміння в галузі взаємодії із суспільними інститутами та людьми, а також володіння засобами професійного спілкування та поведінки; спеціальна компетентність – готовність до самостійного виконання конкретних видів діяльності, вміння вирішувати типові професійні завдання та оцінювати результати свого труда, здатність самостійно здобувати нові знання та вміння за спеціальністю; персональна компетентність – здатність до постійного професійного зростання та підвищення своєї кваліфікації.

Отже, на підставі проведеного аналізу праць науковців, узагальнено можна зробити висновок про те, що *професійна компетентність* визначається як окремий вид компетентності людини, що забезпечує її спроможність належним чином ефективно виконувати професійні функції. Використання компетентнісного підходу в цьому випадку вможливує моніторинг результату професійної підготовки за умови чіткого визначення структурних компонентів професійної компетентності представника конкретної професійної галузі, що може бути здійснено лише на підставі ґрунтовної характеристики функцій певної професійної діяльності. Отже, професійна компетентність фахівців різних професійних галузей має свою специфіку відповідно до особливостей виконуваних професійних функцій, тобто у представників різних професійних груп різною буде і їхня професійна компетентність. Інтерес представляє визначення професійної компетентності представника інженерно-педагогічної професійної групи економічної спеціальності.

Як відзначає Д. Коваленко, «відмінною рисою професійної діяльності є стійкий рід діяльності людини, що вимагає від неї певної кваліфікації (сукупності знань, умінь і навичок)» [0, с. 95]. На сучасному етапі розвитку суспільства «основоположними ознаками професійної діяльності є її соціальний характер, зумовлений, з одного боку, розвитком продуктивних сил і виробничих відносин, а з іншого – суб'єктивним відображенням цих відносин особистістю; доцільність; обумовленість об'єктивно-предметною реальністю» [0, с. 96]. Загальновизнаним є той факт, що фахівець будь-якої галузі суспільного виробництва повинен володіти певним рівнем не тільки фахової, а й загальної культури: духовно-моральної, естетичної, екологічної, політичної, економічної тощо. Саме цей компонент свідчить про належність фахівця до суспільства, зумовлює гуманістичну мету і зміст професійної діяльності. Професійна діяльність представника будь-якої професійної групи повинна бути спрямована на створення благ для суспільства, підтримання життєдіяльності, тобто мати суспільно і соціально спрямований характер.

Зважаючи на складність суб'єкта (інженер-педагог економічного профілю), потребує аналізу суть таких суб'єктів як «інженер», «інженер-педагог», «економіст» з визначенням специфічних характеристик професійної діяльності обраного суб'єкта дослідження для з'ясування суті його професійної компетентності.

Так, інженер як представник інженерної діяльності, що має на сучасному етапі розгалужений характер (інженер-інспектор з контролю за використанням палива, інженер з безпеки руху, інженер з технічного нагляду, інженер (хімічні технології), інженер з використання водних ресурсів, інженер з науково-технічної інформації, інженер з підготовки кадрів, інженер із застосування авіації в галузях економіки, інженер-енергетик тощо), є достатньо дослідженою категорією професійної діяльності. Науковцями визначеними є особливості підготовки фахівця інженерної галузі, зокрема й формування його професійної компетентності відповідно до професійних функцій з акцентуванням уваги на різних аспектах.

На основі визначення домінуючих видів діяльності інженера відповідно до його професіограми основними функціями професійної діяльності інженера є:

- інформаційна – збір, обробка, аналіз та систематизація інформації за визначеною тематикою;
- проектувальна – розробка робочих планів та програм проведення окремих етапів робіт, проектування електричних, монтажних та інших схем різноманітного призначення, розрахунок параметрів та величин, проектування засобів контролю, лабораторних макетів, устаткування тощо;
- винахідницька – участь у стендових та промислових випробуваннях зразків проектувальних виробів, налагодження та встановлення обладнання при проведенні випробувань та експериментів, опис засобів та принципів діяльності виробів та об'єктів, що проектуються;
- контролююча – контроль за експлуатацією та станом складної точної апаратури, її встановлення;
- комунікативна – спілкування з іншими фахівцями, розроблення спільних програм, участь у спільній діяльності;
- практична – участь у впровадженні розроблених технічних проектів та рішень на виробництві;
- узагальнююча – оформлення закінчених науково-винахідницьких та проектно-конструкторських робіт, складання технічних звітів.

Сучасні інженери працюють на підприємствах будь-якого профілю: у промисловості; сфері сільського господарства; будівництва; видобувної промисловості; науково-дослідних інститутах тощо. Відповідно до обраної сфери професійної діяльності удосконалюються й сформовані компетентності.

М. Іголкіна, визначаючи особистісний план професійної компетентності інженера як складної структури, виділяє такі складники: когнітивний – означає володіння

фундаментальними і прикладними технічними знаннями, системність, нелінійність мислення, здібність до передбачення технічних рішень і їх наслідків; операціональний – передбачає наявність уміння здійснювати проектно-конструкторську, науково-дослідну й винахідницьку роботу, застосовувати інженерні знання на практиці, наявність навичок і практичних способів упровадницько-виробничої діяльності, уміння знаходити оригінальні, доступні способи рішення конструкторсько-виробничих завдань; потребнісно-мотиваційний складник передбачає стійке прагнення до винахідницької діяльності, практичної творчої праці, бажання і потребу бути дослідником, автором і новатором у проектно-виробничому процесі, високу винахідницьку спрямованість особистості; ціннісно-змістовий – включає особистісну цінність інженерної праці і можливості самовираження в ній, наділення її особистісним змістом власного існування, усвідомлення інженерної діяльності як основної сфери професійної і особистісної самореалізації [0, с.13]. В. Городецький відносить до структури професійної компетентності інженера компоненти кваліфікаційних умінь: проєктувальні – створення технічних систем, об'єктів, поточне і перспективне планування професійної діяльності, проєктування систем управління і контролю; організаторські, що включають дії з реалізації інженерного задуму, котрі забезпечують управління людьми; конструкторські – виконання ескізів, креслень на виготовлення виробів, ведення технологічного процесу відповідно до технічних умов, визначення системи заходів для усунення неполадок; гностичні – читання ескізів, креслень, карт, виявлення можливостей і умов виконання майбутньої роботи, визначення технічних характеристик устаткування [0]. Чинниками, що визначають рівень сформованості професійної компетентності інженера, можуть бути: вираженість професійної спрямованості (мотивації) і професійно значущих рис особистості фахівця; рівень фундаментальної підготовки; рівень активності самоосвітньої діяльності; рівень знань і навичок у галузі майбутньої діяльності; інженерний досвід; рівень психологічної й соціально-особистісної підготовки.

Дослідженими є особливості професійної діяльності представників інженерно-педагогічної галузі різних спеціалізацій. Погоджуємося з твердженням Д. Коваленка про докорінну зміну характеру сучасної професійної діяльності представника інженерно-педагогічної галузі, що «протиставляється активності виконавця, на відміну від якого професіонал володіє діяльністю в цілому, утримує її предметність в різноманітних ситуаціях, здатний до побудови діяльності, її зміни» [0, с.100]. Як організатор процесу виробництва товарів і послуг, а з урахуванням формування приватної власності на засоби виробництва – керівник усього підприємства, інженер має приймати доленосні рішення не тільки з питань технології процесу виробництва, але й регулювати соціальні зв'язки з його організації і застосування, визначати характер відносин з державними владними структурами, а також іншими суб'єктами ринкових відносин, що знаходяться в сфері правового регулювання. А на інженера-педагога покладається завдання підготовки такої особистості. Інженер-педагог є ключовою фігурою в системі професійно-технічної освіти, це окрема соціально-професійна група, що характеризується специфічним змістом і характером праці, особливими функціями.

Отже, інженер-педагог – це кваліфікація фахівця, яка має багато спеціальностей. За характером виконуваних професійних функцій інженерно-педагогічна освіта відноситься до педагогічної освіти, предметною ж основою інженерно-педагогічної діяльності є інженерна і виробничо-технологічна підготовка, тобто інженерно-технічний компонент освіти носить інструментальний характер – є засобом навчання та виховання. В даному випадку технічні та педагогічні знання утворюють цілісну систему знань та умінь. Саме це становить суттєву відмінну характеристику інженерно-педагогічної освіти від педагогічної та інженерної. О. Романовська зазначає, що професійна діяльність інженера-педагога, що поєднує інженерну і педагогічну діяльність, в свою чергу, включає п'ять основних видів діяльності інженера-педагога: навчальну, виховну, організаційно-управлінську, виробничо-технологічну і дослідницьку [0].

У зв'язку з новою парадигмою професійної інженерно-педагогічної освіти, як відзначають науковці, «модель випускника вищого інженерно-педагогічного навчального закладу повинна містити види компетентності, які характеризують його, в першу чергу, як працівника певної сфери виробництва, науки і культури, здатного навчати на рівні світових освітніх стандартів» [0, с.70].

Л. Давидюк вважає, що «професійна компетентність майбутнього інженера-педагога – це теоретичний, практичний та психологічний види його підготовленості до професійної діяльності, що виявляються в його творчій здатності та всебічній (особистісній, професійній, психологічній) готовності до її ефективного здійснення та досягнення оптимальних результатів у професійній діяльності» [0, с.74]. Професійна компетентність інженера-педагога комп'ютерного профілю, на думку Р. Горбатюка, це «сукупність психолого-педагогічних, технічних і спеціальних компетентностей, які є основою майбутньої діяльності таких фахівців. Вона складається з набутого досвіду, теоретичних знань, практичних умінь і навичок, професіоналізму особистості» [0, с.30]. Аналіз дефініції «професійна компетентність» у рамках підготовки майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю дозволив В. Білик зробити висновок про те, що цей термін використовується для опису результатів інтегрованої педагогічної та інженерної підготовки і полягає у здатності майбутнього інженера-педагога здійснювати професійну діяльність викладача спеціальних дисциплін швейного профілю [0, с. 33]. О. Коваленко в структурі професійно-педагогічної компетентності інженера-педагога виділяє такі компетенції: методологічна, проектувальна, комунікативна, творча, менеджерська та науково-дослідна [0], а Л. Тархан – такі: соціально-психолого-педагогічної, дидактичної, спеціальної, методично-інформаційної, управлінської, загально-культурної, комунікативної, науково-дослідницької і рефлексивної [0].

На нашу думку, сучасний *інженер-педагог* – це представник окремої професійної групи, який, маючи ґрунтовну комплексну інженерну і педагогічну освіту, здатний здійснювати професійну підготовку фахівців для певної галузі виробництва.

На основі проведеного аналізу характеру і змісту інженерно-педагогічної праці, що виступає як синтез інтелектуальної і фізичної, педагогічної, інженерної і робітничої праці, Д. Коваленком зроблено висновок про те, що професійна група інженерно-педагогічних працівників займає особливе місце в соціальній структурі суспільства. Так, функціональна спрямованість інженерно-педагогічної праці передбачає педагогічну домінанту, що полягає в навчанні й вихованні майбутнього покоління, трансляції йому умінь і навичок конкретних видів професійної діяльності, проте з обов'язковим урахуванням виробничо-технологічного компоненту [0, с. 106]. Саме цей компонент може бути різним відповідно до профілю професійної діяльності: харчової, швейної, технологічної або хімічної промисловості; транспортної, будівельної, аграрної тощо галузей виробництва. Окрему галузь становить економічна діяльність, підготовка фахівців для якої потребує кваліфікованих інженерів-педагогів економічного профілю.

Історичні витоки професії економіста йдуть в далеку давнину. Так, словом «οἰσονομία» древні греки позначали керування господарством (οἶκος – домогосподарство, будинок і νόμος – закон). Таким чином, цей термін вживався для позначення теорії і практики найбільш ефективного ведення господарства. Економіст – фахівець, що займається аналізом господарської, господарчої, фінансово-господарської діяльності (підприємства, галузі тощо) з метою її поліпшення.

Велика кількість економістів на сучасному етапі розвитку суспільства за розгалуженою системою виробництва покликана вивчати економічні процеси, що відбуваються в суспільстві, і розробляти шляхи і методи досягнення цілей, які диктує сьогодення.

Аналіз сучасної професіограми представника економічної галузі дозволяє визначити домінуючі види професійної діяльності економіста:

– дослідження економічних відносин (відносин, що виникають між людьми в процесі виробництва);

- збір, обробка, упорядкування інформації про економічні явища і процеси (для досягнення найвищих результатів підприємств і організацій);
- аналіз ходу і результату економічної діяльності й оцінка її успішності;
- удосконалювання процесу економічної діяльності;
- планування діяльності підприємства;
- визначення системи оплати праці і заохочень для всіх категорій працівників підприємства;
- планування витрат, використання ресурсів, витрат і прибутку підприємства;
- контроль над процесом виконання господарської, хазяйновитої, господарчої, фінансово-господарської діяльності;
- розрахунок потреби підприємства, організації в кадрах;
- аналіз причин перевитрат фонду заробітної плати;
- робота, пов'язана з розрахунками і переробкою великих обсягів інформації, вираженої в цифрах;
- складання економічних обґрунтувань, довідок, періодичної звітності, анотацій і оглядів.

Отже, виробничо-технологічним компонентом для інженера-педагога економічного профілю буде виступати система економічних компетенцій, пов'язаних з регулюванням економічних відносин, фінансовою діяльністю, плануванням і обліком економічних ресурсів тощо.

Відповідно до видів діяльності та спираючись на існуючі освітньо-кваліфікаційні характеристики, інженер-педагог економічного профілю може обіймати такі посади у професійній діяльності:

- адміністративні: адміністративний помічник, референт, помічник керівника, організатор діловодства, керівні посади в освітніх закладах та на промислових підприємствах, інженер з організації управління виробництвом;
- технічні: технік з підготовки виробництва, технік з планування, технік з праці, інженер з професійної адаптації;
- економічні: ревізор з виробничо-технічних і економічних питань, фахівець з фінансово-економічної безпеки, інспектор з цін, економіст, економіст праці, економіст збуту, фахівець з ефективності підприємства;
- педагогічні: викладач професійно-технічного навчального закладу, методист з економічної освіти, експерт з умов праці, фахівець з питань зайнятості, керівник виробничої практики, керівник підрозділу підвищення кваліфікації підготовки та перепідготовки персоналу підприємства або закладу.

Відповідно посаді фахівець повинен володіти професійною компетентністю, що дозволить йому належним чином виконувати покладені на нього функції.

Тенденції у вітчизняній економіці спричиняють зростання попиту працедавців на спеціалістів (зокрема інженерів-педагогів економічного профілю) із сформованими вміннями розробки бізнес-планів, розумінням процесу виробництва та відповідними практичними навичками. Необхідність володіння даними вміннями фахівцями посилює той факт, що згідно з їхнім професійним призначенням такі спеціалісти можуть працювати як економістами, так і викладачами економічних (фахових) дисциплін у навчальних закладах I-II рівнів акредитації, де здійснюється підготовка фахівців економічного спрямування у відповідності до вимог сучасної економіки. У зв'язку з цим, підвищеними є й вимоги до професійної компетентності такого фахівця, що має інтегративний характер, поєднуючи економічну галузь знань з педагогічною.

Таким чином, *інженер-педагог економічного профілю* – це фахівець, що, маючи комплексну економічну і педагогічну освіту, здатний виконувати професійні функції в економічній галузі (забезпечення економічних відносин, явищ і процесів), а також здійснювати професійну підготовку фахівців економічної галузі.

Професійну компетентність інженера-педагога економічного профілю визначаємо як особистісну інтегровану характеристику представника інженерно-педагогічної галузі, що

завдяки усвідомленим і практично опанованим на рівні досвіду діяльності теоретичним загальним, економічним, психолого-педагогічним знанням, умінням, навичкам (компетенціям), сформованим професійно значущим якостям забезпечує спроможність ефективно виконувати професійні функції як в економічній, так і педагогічній діяльності з економічної професійної підготовки майбутніх фахівців.

Висновки. Проведений аналіз наукових досліджень з визначення й характеристики професійної компетентності, особливостей інженерно-педагогічної діяльності, зокрема за економічних профілем фахівця дозволив з'ясувати суть професійної компетентності як цілісної системної характеристика, що є метою і результатом професійної підготовки майбутнього фахівця.

Перспективи подальших досліджень. У рамках подальшого наукового дослідження потребують з'ясування роль і місце правової компетентності інженера-педагога економічного профілю в структурі його професійної компетентності.

Список використаних джерел

1. Білик В. В. Формування проєктувальної компетентності у майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Білик Вікторія Володимирівна. – Хмельницький, 2015. – 217 с.
2. Горбатюк Р. М. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів комп'ютерного профілю : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Горбатюк Роман Михайлович. – Тернопіль, 2011. – 40 с.
3. Горобець С. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста / С. Горобець // Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – Вип. 31. – С. 106-109.
4. Городецкий В. В. Формирование профессиональных компетенций как психолого-педагогическая проблема / В. В. Городецкий // Сборник науч. трудов СевКавГТУ. Сер. Гуманитарные науки. – 2008. – № 6.
5. Давидюк Л. В. Формування професійної компетентності у майбутніх інженерів-педагогів / Л. В. Давидюк // Комп'ютерно інтегровані технології: освіта, наука, виробництво : зб.наук. пр. – Луцьк, 2011. – Вип. 5. – С. 74.
6. Зеер Э. Ф. Личностно-ориентированное профессиональное образование / Э. Ф. Зеер. – Екатеринбург, 1998. – 125 с.
7. Иголкина М. И. Педагогические условия обеспечения компетентного подхода к подготовке будущих инженеров : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Иголкина Марина Ивановна. – М., 2008. – 23 с.
8. Коваленко Д. В. Теоретико-методичні основи системи неперервної професійно-правової підготовки інженерів-педагогів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Коваленко Денис Володимирович – Харків, 2016. – 486 с.
9. Коваленко О. Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу : монографія / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, О. О. Мельниченко. – Харків : УПА, 2007. – 162 с.
10. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. – М., 1996. – 312 с.
11. Романовська О. О. Конкурентноспроможність як складова професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів / О. О. Романовська // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. Слов'ян. держ. пед. ун-ту. – 2008. – Вип. 12. – С. 92.
12. Тархан Л. З. Парадигма професійної інженерно-педагогічної освіти (компетентісний підхід) / Л. З. Тархан // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2007. – Вип. 50. – С. 70-73.
13. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Доклады 4-й Всерос. дистанционной августовской пед. конф. «Обновление российской школы» (26 августа-10 сентября 2002 г.). – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/conf/>.
14. Черній Л. В. Класифікація професійних компетенцій вчителя-початківця зарубіжними науковцями / Л. В. Черній // Вісник Черкаського ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. – Черкаси, 2008. – Вип. 137. – С. 90-94.
15. Чубарук О. В. Теоретичні засади розвитку професійної компетентності вчителів філологічного профілю [Електронний ресурс] / О. В. Чубарук // Народна освіта : електронне фахове

наук. вид. – 2012. – № 16. – Режим доступу : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/16/statti/chubaruk.htm>.

References

1. Bilyk, VV 2015, 'Formuvannya proektualnoyi kompetentnosti u maybutnikh inzheneriv-pedahohiv shveyneho profilyu v protsesi profesiynoyi pidhotovky', Kand.ped.n. thesis, Khmelnytskyi.
2. Horbatiuk, RM 2011, 'Teoretyko-metodychni zasady profesiynoyi pidhotovky maybutnikh inzheneriv-pedahohiv kompyuternoho profilyu', Doct.ped.n. abstract, Ternopil.
3. Horobets, S 2007, 'Teoretychni zasady problemy formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnoho fakhivtsya-ekonomista', *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*, iss. 31, pp. 106-109.
4. Gorodeckij, VV 2008, 'Formirovanie professionalnyh kompetencij kak psihologo-pedagogicheskaja problema', *Sbornik nauchnyh trudov Severo-Kavkazskogo gosudarstvennogo tehničeskogo universiteta. Serija Gumanitarnye nauki*, no. 6.
5. Davydyuk, LV 2011, 'Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti u maybutnikh inzheneriv-pedahohiv', *Kompyuterno intehrovani tekhnolohiyi: osvita, nauka, vyrobnytstvo*, Lutsk, iss.5, pp. 74.
6. Zeer, JeF 1998, *Lichnostno-orientirovannoe professionalnoe obrazovanie*, Ekaterinburg.
7. Igolkina, MI 2008, 'Pedagogicheskie uslovija obespechenija kompetentnostnogo podhoda k podgotovke budushhih inzhenerov', Kand.ped.n. abstract, Moskva.
8. Kovalenko, DV 2016, 'Teoretyko-metodychni osnovy systemy nepererвної profesiyno-pravovoyi pidhotovky inzheneriv-pedahohiv', Doct.ped.n. thesis, Kharkiv.
9. Kovalenko, OE, Bryukhanova, NO & Melnychenko, OO 2007, *Teoretychni zasady profesiynoyi pedahohichnoyi pidhotovky maybutnikh inzheneriv-pedahohiv v konteksti pryednannya Ukrainy do Bolonskoho protsesu*, Ukrainська інженерно-педагогічна академія, Kharkiv.
10. Markova, AK 1996, *Psihologija professionalizma*, Moskva.
11. Romanovska, OO 2008, 'Konkurentnospromozhnist yak skladova profesiynoyi pidhotovky maybutnikh inzheneriv-pedahohiv', *Humanizatsiya navchalno-vykhovnoho protsesu*, iss. 12, pp. 92.
12. Tarkhan, LZ 2007, 'Paradyhma profesiynoyi inzhenerno-pedahohichnoyi osvity (kompetentisnyy pidkhid)', *Problemy osvity, Instytut innovatsiynykh tekhnolohiy i zmistu osvity Ministerstva osvity i nauky Ukrainy*, iss. 50, pp. 70-73.
13. Hutorskoj, AV 2002, 'Ključevye kompetencii kak komponent lichnostno-orientirovannoj paradigmy obrazovanija', *Doklady četvertoj Vserossijskoj distancionnoj avgustovskoj pedagogičeskoj konferencii Obnovlenie rossijskoj shkoly*, 26 August-10 September, <<http://www.eidos.ru/conf/>>.
14. Cherniy, LV 2008, 'Klasyfikatsiya profesiynykh kompetensiy vchytelya-pochatktivtsya zarubizhnymy naukovtsyamy', *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya Pedahohični nauky*, Cherkasy, iss. 137, pp. 90-94.
15. Chubaruk, OV 2012, 'Teoretychni zasady rozvytku profesiynoyi kompetentnosti vchyteliv filolohičnoho profilyu', *Narodna osvita*, no. 16, <<http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/16/statti/chubaruk.htm>>.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2016р.